

Poštovní schránky mezi Indickým a Tichým oceánem

V našem nepravidelném seriálu o poštovních schránkách jsme se podívali do mnoha koutů světa. Dnes se budeme pohybovat kolem rovníku, mezi dvěma oceány, na západě Indickým a na východě Tichým. Od nejjižnějšího výběžku Asie se tu směrem k Austrálii táhne šikmý pruh tisíců ostrovů a rozkládá řada současných států i zaniklých známkových zemí.

FRANTIŠEK BENEŠ

Když chcete cestovat po ostrovech a přímořských zemích, jako nevhodnější dopravní prostředek se nabízí plavba lodí. Započali jsme ji v Singapuru, kam je to od nás dost daleko – vzdušnou čarou dobrých deset tisíc kilometrů. Přímé spojení není, a tak je třeba přestoupit. Jednou z možností je dubajské letiště ve Spojených arabských emirátech, které pro našince loni zrušily víza, takže je jednoduché cestu na pár dní přerušit a trochu se tu porozhlédnout. Jako filatelisté přitom můžeme navštívit hned osm známkových zemí – aktuální SAE a historické emiráty (u nás jsme říkali šejcháty) Abú Dhabí, Adžmán (Ajman), Dubaj, Fudžajru, Rás-al-Chaimu, Umm-al-Kuvajn a Šardžá. Většinu dobře známe z klukovských alb, kde byly jejich známky nápadně velkými formáty a atraktivními náměty. To bylo v dobách, kdy se zdejšími vládci hodil každý příjem, i ten ze známek, na jejichž vydávání prodali práva zahraničním agenturám, takže naprostou většinu z nekonečné záplavy serií a aršíků obyvatelé zdejších pouští neměli šanci zahlédnout (nakonec nebylo ani kde, protože mnohde nebyly ani pošty). To je ale už dávno pryč – s rozvojem těžby ropy emiráty zbohatly (ne všechny, ale to se tu na první pohled nepozná), spojily se do společného státu a své samostatné emisní činnosti se vzdaly. Bouřlivý rozvoj výstavby v kontrastu s nedotčenou pouští, tradiční způsob života versus nejmodernější západní styl, pirátská minulost a obchodní

sočasnost, to všechno by si zasloužilo zvláštní pojednání, samozřejmě filatelisticky dokumentované. Nesmíme však zapomenout, že tu dnes jenom přestupujeme na dlouhé cestě vedoucí do jiných končin, a tak se zdejšími lákavými tématům a současnými i historickým poštovním schránkám budeme věnovat někdy příště. Ale když už jsme se tu zastavili, ukážeme si alespoň jednu, moderní, v terminálu tři obrovského letiště v Dubaji.

Singapur

Když se vysloví jméno tohoto městského státu, vybaví se nám nejspíš zdejší úzkostlivá čistota, k níž má přispívat pověstný zákaz prodeje a používání žvýkaček. O místní přímočaré přisnositi vypovídá už formulář, který obdržíte v letadle. Začíná výrazným nápisem: Za drogy smrt! A pod ním: Vítejte v Singapuru!

Když vyjdete z letiště, vidíte, že čisto tu je, ale zase ne tak sterilně, jak by si jeden podle novinových zpráv představoval. Ono se ve zdejšími horkém a vlhkém podnebí výborně daří všemožné vegetaci, a už to je samozřejmě důvod, proč to tu nemůže vypadat jako v laboratoři. I když nakročeno k tomu mají – například poštovní schránky jsou z nerezového plechu, v leštěné úpravě, takže se v nich okolí odráží jako v zrcadle.

Ta na obrázku má velikost ledničky a obsahuje dvě oddělení, větší se dvěma vhozy pro zásilky v místě, a menší s jedním pro ostatní. Místo obvyklých údajů o době jejího vybírání je uvedeno, že pokud zásilku adresovanou v tuzemsku vhodíte v pondělí - čtvrtek do 17. hodiny a v pátek do 18. hodiny, bude doručena následující pracovní den. Praktické jistě je, že je opatřena výraznou samolepkou s údaji o aktuálních poštovních sazbách, ty se tu naposledy změnilly loni prvního října.

Singapur jako známkovou zemi nazývali naši dávní filatelističtí předchůdci romantickým názvem Průlivové (nebo též Úžinové) osady – Straits Settlements, a drobné hodnoty výplatních serií této britské kolonie jsou dodnes obsaženy v mnoha starých albech, opatřených pro ně předtištěnými políčky. Ve skutečnosti šlo o kolonií více, vedle Singapuru sem patřily Malaka, Penang a Dinding. Jejich společný název vycházel z polohy na březích Malacké úžiny (průlivu), kterou vedla

významná cesta námořního obchodu. Různě velká území byla od sebe dosti vzdálena a některé později připojené kolonie ani s průlivem nesousedily, takže by nás nenapadlo, že do Osad patřily i Vánoční a Kokosové ostrovy a Labuan. Dnes v Singapuru dávnou „úžinovou“ minulost připomíná například název zdejšího deníku The Straits Times.

Lví město, jak je Singapur nazýván, je poměrně mladé, založeno bylo v roce 1819, takže za čtyři roky si bude připomínat dvousté výročí vzniku. Leží na skupině více než padesáti ostrovů, z nich jeden je zdaleka největší a ostatní drobné jej obklopují. Jde vlastně o nejjižnější výběžek malajského poloostrova, od nějž jej odděluje úzký Johorský průliv.

V průběhu doby tu patřily známky Východoindické společnosti (do roku 1867), pak Průlivových osad. Za druhé světové války Singapur, pro svou ostrovní polohu dosud považovaný za nedobytný, obsadili Japonci a platila zde tedy jejich okupační vydání; po osvobození se vrátil do britské správy. V roce 1946 byla kolonie Straits Settlements zrušena a Singapur se spolu s Vánočním ostrovem a Kokosovými ostrovy stal samostatnou korunní kolonií, pro kterou byly vydávány známky s označením Malaya Singapore. V letech 1963 – 5 byl Singapur členem Malajské federace (tedy další známková země na jeho území), od roku 1965, kdy z ní odešel, je nezávislou republikou s vlastní emisní činností. Letos si tu tedy připomínají půlstoletí nezávislosti.

Oddělení od Malajsie (přesněji šlo o vyloučení) více než pět milionů zdejších obyvatel jistě nelituje. Jejich městský stát se stal jedním z finančních a obchodních center jihovýchodní Asie, což jim zajišťuje životní úroveň patřící k nejvyšším na světě. Zdejší přístav, v němž jsme kotvili, je dokonce druhý největší na světě (po Šanghaji).

Našinci trochu zatrne, když poprvé uvidí místní městské autobusy a taxiky, označené výrazným nápisem SMRT, což je zkrácený název zdejší MHD. Obzvlášť působivé je to ve vchodech zdejší podzemky, opatřených nápisem Vítejte ve smrti... (viz obr. vlevo dole).

K udržování pověstné čistoty napomáhají výrazné vývěsky s pokutami. Jsou srozumitelné a částky na nich hrozivé. Za kouření, kde je to zakázáno, pokuta 1.000 singapurských dolarů, tedy asi 18.500 našich korun, za konzumaci jídla a pití polovic, za vnesení hořlavých materiálů naopak pětinasobek, tedy v přepočtu bezmála sto tisíc korun! To si člověk opravdu rozmyslí, jestli chce některý ze zákazů přestoupit. Trochu rozporuplné je znázornění zákazu vnesení místního národního ovoce, durianu. Na jedné straně dává jasně najevo, že se to nesmí, na straně druhé za překročení neukládá žádnou pokutu. Durian má mít božskou chuť a současně neuvěřitelně páchne. O obojím jsem se pokusil přesvědčit, ale platilo jen to druhé. Chuť mě nejen neohromila, ale dokonce mi z durianových sušenek bylo po zbytek dne trochu špatně.

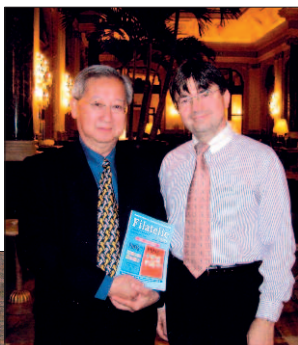

Přes svou malou rozlohu a relativně nevelký počet obyvatel má Singapur silné postavení i vašem oboru, filatelii. Svědčí o tom už pohled do regálů místních knihkupectví, v nichž naleznete překvapivě mnoho titulů věnovaných sbírání poštovních známek. Jak je tady zvykem, jsou zabaleny v průhledné fólii, takže listovat jimi jen tak nemůžete,

ale když projevíte vážný zájem, ochotný personál vám je samozřejmě rozbalí.

Jeden ze zdejších významných sběratelů, Seow Chuan Koh, se stal dokonce předsedou Mezinárodní filatelistické federace FIP a v této funkci v roce 2004 navštívil Prahu. Jednal tu s představiteli SČF a navštívil i Dům filatelie, kde pobýval ve zdejší závodní jídelně a zajímal se o historické pohlednice z jeho nabídky. Setkal se i se členy redakce našeho časopisu, který o jeho návštěvě přinesl článek.

Fotografii prezidenta FIP se členy představenstva SČF jsem pořídil já, druhou, na níž jsem s ním a časopisem Filatelie, zhotovil zase jeho předchůdce, emeritní prezident FIP Ladislav Dvořáček.

A to není všechno, ze Singapuru je i současný prezident FIP, Tay Peng Hian, s nímž se nejspíš budeme mít příležitost setkat na Světové výstavě poštovních známek PRAGA 2018, samozřejmě pokud se jí podaří zorganizovat.

Brunej

Ze Singapuru vedla naše cesta do sultanátu Brunej, druhého malajského státu, který dal přednost samostatnosti před svazkem v Malajské federaci. Na rozdíl od Singapuru přitom nezměnil státní uspořádání, zůstal monarchií, dokonce absolutistickou. Veliké zásoby ropy a zemního plynu zdejšímu vládcovi zajišťují dostatečné příjmy na to, aby si země žila přiměřeně blahobytně, byť tu samozřejmě existují obrovské majetkové rozdíly - místní průvodce nám řekl, že obyčejný člověk si vydělá nějakých dva tisíce dolarů měsíčně, ministr padesát tisíc, zatímco sultán dva miliony dolarů, ale *denně!* (Mluvíme o brunejských dolarech, tady jim říkají ringit, které mají stejnou hodnotu jako singapurské, a vůči americkým se přepočítávají v poměru zhruba 1,4 : 1.) To mu umožnilo v nevelké zemi vystavět největší palác na světě - má osmnáct set místností, a pořád jej přistavují! Sultanát nemá skoro žádný státní dluh a jeho bezmála 400.000

obyvatel neplatí daně, má zdarma zdravotní péči a studenti neplatí školné.

Brunej je nejmenší ze tří států na ostrově Borneo, jehož mnohem větší část zabírají Malajsie a Indonésie. Tady se vlastně stýká jižní Asie (kam geograficky patří první dvě jmenované země) s Oceánií (tu zastupuje Indonésie). Na ostrově, třetím největším na světě, v průběhu let ale působilo více známkových zemí. Nám je jeho dávkou vonící název povědomý z literatury. Ze školy si možná vzpomenete na verše Konstantina Biebla „S lodí, jež dováží čaj a kávu, pojedou jednou na dalekou Jávu ...“. Nešlo o pouhou fantazii, v roce 1926 básník skutečně vážil dalekou cestu na Jávu a Borneo a své zážitky zachytil ve slavné sbírce, nazvané podle prvního verše citované básně.

Vchod do hlavní pošty a současně i poštovního muzea.

Zda přitom navštívil i Brunej, se mi zjistit nepodařilo. Dnes se vlastně už nejmenuje Brunej, z rozhodnutí panovníka byla před lety přejmenována na Sultanát Brunej Darussalam. V hlavním městě Bandar Seri Begawan jsme našli poměrně moderní poštu, v níž značnou část prostor zabírala výstava zdejší známkové produkce (často s portréty sultána, ale i s řadou hezkých přírodních námětů) a dokonce i jakési poštovní muzeum,

s expozicí návrhů na poštovní známky a uniformou místních pošťáků.

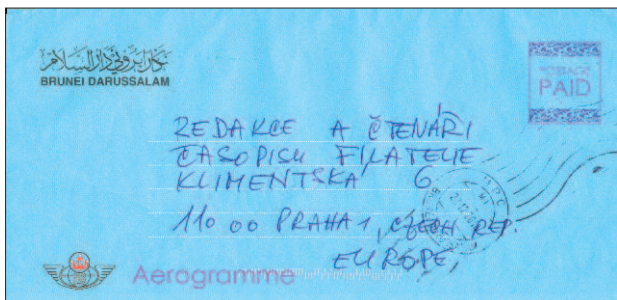

Měli tu až nečekaně rozsáhlou nabídku materiálů pro filatelisty, často s portrétem zdejšího panovníka.

Schránky jsem našel dvě, jednu zapuštěnou do zdi u vchodu pošty (měla oddělené vhozy pro poštu v místě a do zahraničí), druhou, ve tvaru válce, volně stojící u výjezdu z poštovního parkoviště.

Když jsme si na poště vybírali pohlednice a známky na ně, všiml jsem si nabídky aerogramů, které tu zřejmě nejsou moc na obdyt, a tak je pošta zlevnila na zanedbatelnou částku, doslova zlomek běžného poštovního do Evropy. Měly přitom na zadní straně vytištěné stejné obrázky, jako na pohlednicích, a tak jsme nakonec z Bruneje poslali tyhle - jinak už málo používané - celiny.

Malajsie

V Malajsii jsem byl už před lety a zažil tu tehdy největší průtrž mračen v životě – něco takového jsem předtím neviděl ani ve filmu. Tentokrát jsme měli na počasí více štěstí, a tak jsme mohli tuhle sympatickou zemi poznat blíže. Pro filatelisty je přitažlivá už svou poštovní historií, v průběhu doby tu působila řada známkových zemí s romanticky znějícími názvy – Johor, Kedah, Kelantan, Labuan, Malakka, Negeri Sembilan, Pahang, Penang, Perak, Perlis, Sabah, Severní Borneo, Sarawak, Selangor, Sungei Ujong, Terengganu... I když současná Malajská federace vydává známky pro celé své území, stále sestává ze součástí různého státoprávního uspořádání, republik, monarchií a federálních teritorií (dohromady je jich 16).

Trochu nás překvapilo, když taxikář v Georgetownu, hlavním městě malajského státu Penag, nevěděl, jaké je tu vlastně státní zřízení, sultanát nebo republika (platí to druhé), a bylo mu to zjevně jedno. Spíš ho zajímaly korupční poměry, které prý místním drobným podnikatelům, jako je on, komplikují život. Zavezl nás ale ochotně k místní poště, před kterou stála žlutá schránka, a do kláštera s velkou zeměkoulí hlídanou draky, na níž je vidět jak obrovský je Tichý oceán oproti pevnině v této části světa.

Schránky jiné barvy, červené, mají v hlavním městě Malajsie, Kuala Lumpur. Jednu jsem si vyfotografoval kousek od slavných Petronas Twin Towers, dvojice ohromujících mrakodrapů, na přelomu tisíciletí nejvyšších budov světa, které známe z filmu Past se Seanem Connerym a Catherine Zeta-Jones.

Kontrast supermodernosti a tradičního způsobu života je tu obzvlášť výrazný, trhy a pouliční obchod všudypřítomné. Překvapilo mě, že tu běžně nabízejí místní poštovní známky, aršíky a FDC, často vkusně zabalené do plastových sáčků s úchyty, někde pro ně dokonce měli vyhrazené celé stojany.

Poštovní známky tu zdobily i kabelky a tašky, často v bizarních kombinacích – dokonce jsem viděl tašku s vyobrazením Londýna, na níž byla československá (!) známka 10 h Holubice 1920 (v barvě hodnoty 20 h), opatřená otiskem razítka turecké pošty Istanbul z roku 1903... Jedna stála 15 ringitů, dvě jste dostal za 25 (tedy asi 7 dolarů), ale samozřejmě se očekávalo, že budete smlouvat.

Vietnam

Ve Vietnamu jsem už byl, je to země fascinující přírodou, obrovská její jižní část, s Ho Či Minovým městem, dříve Saigonem, mě pro svou barvitou historii (i poštovní) zaujala. Někdejší hlavní město francouzské Kočínčiny (což byl název, který mi jako mladému filatelistovi připadal v Atlasu známkových zemí nejlegračnejší) jsem ale tentokrát z lenosti vynechal, nechť se mi tam z přístavu trmáčet

autobusem, a tak jsem se porozhlédl po okolních vesničkách – což byla z hlediska přípravy tohoto článku chyba. Jako v jediné zemi téhle cesty se mi totiž ve Vietnamu nepodařilo najít a vyfotografovat poštovní schránku, i když ochotní místní po delším přemýšlení a skupinové poradě mi posunky naznačovali, že tím a tím směrem snad nějaká schránka je. Obvykle ale vzdálenosti měřili zkušeností cyklistů, a já kolo neměl, takže se musíme spokojit obrázkem schránky z internetu.

Kambodža

Do Kambodži jsem se vždycky chtěl podívat, už proto, že v naší ulici v šedesátých letech bydlel kluk, o němž se říkalo, že je synem tamního krále. To mi připadalo strašně romantické, a vzpomněl jsem si na to vždycky, když jsem narazil na některou z hezkých kambodžských známek s rytinkami zobrazujícími ovoce, přírodu nebo starobylé chrámy. Kluka jsem nikdy neviděl, slyšel jsem o něm jen od jeho spolužáků. Po létech jsem se dočetl, že se skutečně stal králem, a tak jsem byl zvědavý, jak si tamní za jeho panování vedou. Zklamán jsem nebyl. Kambodža je exotická země s převahou mladých lidí, z nichž většina je sice zjevně chudých, ale to jim neubírá na veselosti.

Na okraji přímořského města Sihaonokville jsem navštívil poštu sídlící ve výstavně budově, s dvojicí poštovních schránek vedle vjezdu. Na psaníchtivé turisty ale mysleli i celníci v přístavu, kteří u svého stánku měli objemnou improvizovanou schránku s výmluvným anglickým nápisem.

Schránka před poštou.

Schránka v přístavu.

Indonésie

Na fotografii není příliš vidět, že pošta byla bytelně zabezpečená, okna měla opatřena silnými mřížemi. Ty ale vidíte i v rodinných domcích, někdy dokonce v nepochopitelné kombinaci, protože hned vedle je vchod opatřený velmi chatrnými dveřmi. Několik jsme jich navštívili, seznámili se s rodinami, které je obývaly, a vyfotografovali se u zamřížovaného okna obýváku. Mluvíím o tom proto, že nám tu nabídli ke koupi pohledy a poštovní známky, což v jiných zemích regionu rozhodně není běžné.

Důvodem „zamřížování“ je bezpochyby vysoká kriminalita, která souvisí s rozšířenou chudobou, a možná je i doznávajícím důsledkem tragédie, kterou byla pro obyvatele maoistická diktatura ze 70. let. Snad se to s nástupem nových generací změní k lepšímu. Mladých lidí je nyní v Kambodži více než polovina (50 % obyvatel je mladších než 25 let) a zdá se, že smutnou minulost si už příliš nepřipomínají, nakonec od konce hrůzovlády Rudých Khmerů uplynulo už pětadvacet let. Snad jen průvodkyně turistů si vylepšují sprostné nenápadným zdůrazňováním, že jsou sirotky po tehdejších vraždění, alespoň ta naše to několikrát zmínila, i když jí jistě nebylo víc než pětadvacet. Ovšem byl zrovna Štědrý den, a tak byly srdce a peněženky „účastníků zájezdu“ otevřené, takže na nás jistě vzpomíná v dobrém.

Nejvíce se mi v Kambodži líbily děti, ulítané a rozesmáté, ale zároveň všechny, co jsem viděl, s taškou na zádech, jak mířily do školy nebo z dopoledního vyučování domů. Jestlipak mají ve škole filatelistický kroužek? Centrum světového filatelistického dění se poněmáhlu přesunulo do jihovýchodní Asie a stará zkušenost říká, že dobře se sbírání známek daří i v chudších zemích, pokud dbají na základní školství (příkladem je přelom 19. a 20. století u nás a pak za první republiky, z nichž vzešel protektorátní a poválečný sběratelský boom).

Thajsko

Mluvit u nás o Thajsku – Siamu, jak říkali naši filatelističtí předchůdci, je nošením dříví do lesa. Naši turisté sem jezdí na dovolenou už dvě desetiletí, a kdo tu nebyl, jistě alespoň zná někoho, kdo ano. Teplé moře, hezké pláže, pěkná příroda, sloni a tygři, které si můžete pohladit, přátelští lidé, levné ceny, to všechno přitahuje masy turistů z Evropy, Ameriky i Japonska. Schránku jsem tu tentokrát vyfotografoval v přímořském městě Mae-nam, byla veliká, červená, ve tvaru sloupu na černém podstavci. I poštu tu měli pěknou, moderní, a jak je tady zvykem, sídlila v ní i úřadovna přepravce hotových peněz Western Union.

Když se řekne Indonésie, leckomu se vybaví Bali – nejslavnější a turisty nejnavštěvovanější ostrov z více než sedmnácti tisíc, na nichž se tento stát rozkládá. Turistickými příručkami a průvodci opěvovaný a mnohými návštěvníky považovaný za nejkrásnější na světě – mě zklamal. Nejspíš jsem tu nebyl ve správnou dobu, počátkem ledna je zde období dešťů (ale za naší návštěvy skoro nepršelo), a jistě tu jsou i nádherná místa, na mě ale Bali zapůsobilo jako silně přeceněná destinace. Říci, že pláže nebyly čisté, by byl opravdu slabý výraz – ty, co jsem viděl, se nedaly nazvat jinak, než smutně – byly pokryté souvislou vrstvou odpadků všeho druhu, navršeneých do výšky i metr!

Moře bylo tak špinavé, že jsem se v něm přes všechno těšení nakonec nevykoupal, a to je co říci, protože jsem do něj zatím vlezl snad všude, kde jsem k tomu měl příležitost, počínaje Severním pólem a konče třeba Velikonočním ostrovem. Na břehu stály nekonečné řady stánků, v nichž personál vařil a nabízel jídlo, obklopených ve vlhku a vedru hejny much a ušmudlaných tak, že jsem litoval, že jsem se nedal očkovat proti žlutonce, jen když jsem se k nim přiblížil. Ke koloritu patří pobíhající krysy a rozměrný hmyz nejrůznějšího druhu.

Samozřejmě věřím, že má někdo jinou zkušenost, já jsem se ale rád vrátil do budovy přístavu Benoa, na rozdíl od okolí spořádané a čisté, kde jsem vyfotografoval nejen místní poštovní schránku, ale i expozituru místní pošty (nebo poštovnu - nesla výrazné označení Postal service) s širokou nabídkou sestav nových i starších indonéských známek, bankovek a mincí. K tomu mi ochotně zapožoval její pracovník, který nám nabídl hezké známky na pohlednice, což v tomto regionu není vždy pravidlem. To mne přivádí na myšlenku, že některé státy vydávají pěkné známky, ale pošty je nedovedou – nepřipomíná vám to situaci u nás? ■

